

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสุขภาพจิตและความต้องการบริการสุขภาพจิตในโรงเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบบสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 59,569 คน จาก 82 โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2539)

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2539 ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 จากโรงเรียนแบบสหศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 500 คน แยกเป็นนักเรียนชาย 244 คน นักเรียนหญิง 256 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สํารวจจำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งหมด 9 กลุ่มโรงเรียน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ นำมาเพียง 8 กลุ่มโรงเรียนเนื่องจากกลุ่มโรงเรียนที่ 9 เป็นกลุ่มที่อยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 8 กลุ่มโรงเรียน มีจำนวน 82 โรงเรียน มีนักเรียนรวม 59,569 คน

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1970 อ้างจากประคอง กรรณสูตร, 2535) ในระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05 จากสูตร

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = กลุ่มประชากรจริง

e = ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่าง เท่าที่จะยอมรับได้ในที่นี้ให้ 0.05

$$\begin{aligned} n &= \frac{59569}{1+59569 (0.05)^2} \\ &= 397.33 \end{aligned}$$

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 500 คน

ขั้นที่ 3 การสุ่มตัวอย่างใช้โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบบสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จาก 8 กลุ่มโรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ออกมากลุ่มโรงเรียนละ 3 โรงเรียน

ขั้นที่ 4 หลังจากสุ่มได้โรงเรียนจำนวน 24 โรงเรียนแล้ว ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย เพื่อเลือกห้องเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 ออกมาชั้นละ 1 ห้องเรียน

ขั้นที่ 5 สุ่มนักเรียนจากห้องเรียนให้ได้จำนวนนักเรียนชาย-หญิง ตามสัดส่วนของแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 500 คน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มที่	ชื่อโรงเรียน	ชาย	หญิง	รวม
1.	ศิลาจารพิพัฒน์	6	4	10
	ราชวินิตมัธยม	5	7	12
	สุวรรณสุทธารามวิทยา	4	5	9
2.	พุทธจักรวิทยา	7	11	18
	เจ้าพระยาวิทยาคม	6	5	11
	นนทรีวิทยา	15	13	28
3.	สารวิทยา	19	20	39
	สามเสนวิทยาลัย	13	16	29
	ฤทธิยะวรรณาลัย	12	16	28
4.	สุรศักดิ์มนตรี	29	28	57
	พิบูลประชาสรรค์	10	7	17
	จันทร์หุนบำเพ็ญ	7	6	13
5.	เศรษฐบุศรบบำเพ็ญ	15	17	32
	เทพศิลา	16	22	38
	รัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง	14	12	26
6.	วิมุตยารามพิทยากร	7	8	15
	โพธิสารพิทยากร	6	5	11
	วัดนายโรง	14	13	27
7.	วัดอินทาราม	8	7	13
	วัดราชโอรส	14	7	21
	ธนบุรีวรเทพีพลารักษ์	4	7	11
8.	วัดประดู่ในทรงธรรม	4	6	10
	ฤทธิณรงค์รอน	7	8	15
	จันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม	4	6	10
	รวม	244	256	500

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งตามลักษณะของเครื่องมือ ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นที่กำลังศึกษาอยู่ ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดา สถานภาพภายในครอบครัว ลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบสำรวจสุขภาพจิต SCL 90 ซึ่ง ละเอียตฐประยูร ได้แปลและเรียบเรียงจาก SCL-90 ของ เลียนาวริด อาร์ เดอโรกาเลียส และคณะ (Leonard R. Drogalis, Ronade S. Lipman and Line Covi, 1973) ลักษณะของแบบสอบถาม SCL 90 เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 90 ข้อ ประกอบด้วยสภาพสุขภาพจิต 9 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้สึกผิดปกติของร่างกาย (Somatization)

ประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ ที่จะสะท้อนให้เห็นปัญหาหรือความทุกข์อันเนื่องมาจากเกี่ยวกับการทำงานที่ผิดปกติของร่างกาย เช่น อาการปวดศีรษะ ปวดหลัง เป็นลม วิงเวียน ฯลฯ

2. การย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive Compulsive)

ประกอบด้วยข้อความที่จะสะท้อนพฤติกรรมที่มาจากความคิด แรงผลักดันและการกระทำต่าง ๆ ที่รบกวนจิตใจ และบุคคลไม่ต้องการให้เกิดขึ้น แต่หลีกเลี่ยงไม่ได้ พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้สูญเสียความสามารถในด้านสติปัญญาไปด้วย เช่น ต้องทำงานซ้ำ ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าถูกต้องตรวจตราสิ่งที่ทำไปแล้วซ้ำแล้วซ้ำอีก

3. ความรู้สึกไม่ชอบติดต่อกับคนอื่น (Interpersonal Sensitivity)

ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงความรู้สึกบกพร่องของตนเอง ความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย เมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น นอกจากนี้ความรู้สึกหมกมุ่นอยู่กับความคิดของตนอย่างรุนแรง

4. ซึมเศร้า (Depression)

ประกอบด้วยข้อความที่แสดงอารมณ์เศร้า หดความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีแรงจูงใจและสูญเสียพลังกำลัง รู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ คิดฆ่าตัวตายอากรเหล่านี้ จะมีผลต่อการสูญเสียทางสติปัญญาด้วย เช่น ความรู้สึกสิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต รู้สึกว่าตนเองไม่มีค่า

5. วิตกกังวล (Anxiety)

ประกอบด้วยข้อความที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวลต่าง ๆ ที่สังเกตได้ เช่น ความกระวนกระวาย ความรู้สึกกลัว ความประหม่า และความตึงเครียด เช่น กลัวโดยไม่มีเหตุผล หัวใจเต้นแรงและเร็ว ฯลฯ

6. ก้าวร้าว ทำลาย (Hostility)

ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึง ความคิด อารมณ์หรือการกระทำที่เป็นลักษณะของความรู้สึกโกรธ ขุ่นเคือง รวมทั้งความรู้สึกก้าวร้าว ทำลาย ความรู้สึกได้แย่ง หรือควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เช่น มีอารมณ์พลุ่งพล่านที่ระงับไม่ได้รู้สึกอยากตะโกนหรือขว้างปาของ ฯลฯ

7. กลัวโดยไม่มีเหตุผล (Phobic Anxiety)

ประกอบด้วยข้อความที่สะท้อนให้เห็นกลุ่มอาการ ซึ่งแสดงให้ทราบถึง ความกลัวเฉพาะที่มีต่อคน สถานที่ สิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งไม่มีเหตุผล และเกินความเป็นจริง ทำให้ต้องหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านั้น เช่น กลัวที่โล่งแจ้งหรือถนน รู้สึกกลัว เมื่อออกนอกบ้านคนเดียว ฯลฯ

8. หวาดระแวง (Paranoid)

ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงแนวคิดทางด้านการโทษคนอื่นความเป็นมิตร ความระแวงสงสัย ความหลงผิด ความคิดว่าตนเองใหญ่โต การเอาตัวเองเป็นจุดศูนย์กลาง การเสียความควบคุมตนเอง เช่น รู้สึกไม่ไว้วางใจผู้อื่น รู้สึกว่าคนอื่นไม่เห็นด้วยและไม่ร่วมมือ ฯลฯ

9. โรคจิต (Psychoticism)

ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงลักษณะความประพฤติที่เป็นแนวโน้มของพฤติกรรมโรคจิต ซึ่งมีตั้งแต่อาการที่ยังไม่แสดงชัด จนถึงอาการที่แสดงชัดเจน เช่น การถดถอยแยกตัวเองหนีสังคม จนถึงลักษณะของความคิดจิตเภท (Schizophrenia) เช่น อาการหูแว่ว

การกำหนดคำตอบของแบบสอบถามปัญหาสุขภาพจิต แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

ไม่เคย	มีค่าเท่ากับ	0	คะแนน
เล็กน้อย	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
ค่อนข้างมาก	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน

เมื่อตรวจให้คะแนน SCL 90 แล้วนำคะแนนค่าเฉลี่ยไปเทียบกับค่าคะแนนที่ (T-Score) ตามคะแนนมาตรฐานแบบตรวจสุขภาพจิต SCL-90

ระดับสุขภาพจิตปกติ (ละเอียด รูประบุ, 2621)

ด้านที่ 1 ความรู้สึกผิดปกติกองร่างกาย	มีคะแนน 0.10 ถึง 1.30
ด้านที่ 2 การย่ำคิดย่ำทำ	มีคะแนน 0.61 ถึง 1.81
ด้านที่ 3 ความรู้สึกไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น	มีคะแนน 0.08 ถึง 1.79
ด้านที่ 4 ความซึมเศร้า	มีคะแนน 0.42 ถึง 1.43
ด้านที่ 5 ความวิตกกังวล	มีคะแนน 0.14 ถึง 1.91
ด้านที่ 6 ความก้าวร้าวทำลาย	มีคะแนน 0.14 ถึง 1.39
ด้านที่ 7 ความกลัวโดยไม่มีเหตุผล	มีคะแนน 0.18 ถึง 1.21
ด้านที่ 8 ด้านหวาดระแวง	มีคะแนน 0.28 ถึง 1.71
ด้านที่ 9 ด้านอาการทางจิต	มีคะแนน 0.03 ถึง 1.28

ระดับสุขภาพจิตผิดปกติ คือมีคะแนนต่ำกว่าหรือสูงกว่า ค่าคะแนนของระดับสุขภาพจิตที่ปกติของแต่ละด้าน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามด้านความต้องการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 ตัวเลือก ประกอบด้วยความต้องการ 3 ด้าน ดังนี้

1. ความต้องการด้านการป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพจิต
2. ความต้องการด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต
3. ความต้องการด้านการช่วยเหลือหรือการรักษา

การกำหนดค่าคำตอบแบบสอบถามด้านความต้องการ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

ต้องการมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
ต้องการมาก	มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
ต้องการน้อย	มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ต้องการน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

วิธีสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาจากหนังสือ เอกสาร บทความ วารสารต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากประสบการณ์ในการทำงานด้านจิตเวชวัยรุ่น และการให้คำปรึกษา
2. ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ที่สอนสาขาวิชาสุขภาพจิตศึกษา ในภาค วิชาพลศึกษา อาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งนักจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญของศูนย์สุขวิทยาจิต โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ และโรงพยาบาลศรีธัญญา
3. สร้างแบบสอบถาม ด้านความต้องการบริการสุขภาพจิตของนักเรียน โดยให้ครอบคลุมมากที่สุด
4. นำแบบสำรวจสุขภาพจิต SCL 90 พร้อมกับแบบสอบถามด้านความต้องการไปให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ที่มีประสบการณ์ด้านสุขภาพจิตได้ตรวจสอบ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. จากนั้นนำแบบสำรวจสุขภาพจิต SCL-90 และแบบสอบถามด้านความต้องการไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ได้แก่ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา

6. วิเคราะห์ความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น(Reliability) ของเครื่องมือ โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัต (Coefficient Alpha Cronbach Method) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจสุขภาพจิตเท่ากับ 0.94 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามต้องการเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังอธิบดี กรมสามัญศึกษา
2. นำหนังสือขอความร่วมมือพร้อมด้วยแบบสอบถาม จัดส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเอง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2540 ถึงวันที่ 4 มีนาคม 2540
4. ได้รับแบบสอบถามคืนมาเป็นฉบับที่สมบูรณ์ สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 500 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียน มาวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSX ตามลำดับดังนี้

1. นำแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักเรียน มาแจกแจง ความถี่ และคิดเป็นร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบความเรียง
2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 แบบสำรวจสุขภาพจิต และแบบสอบถามตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านความต้องการ มาหาค่าเฉลี่ย \bar{X} ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบปัญหาสุขภาพจิตและความต้องการบริการสุขภาพจิตของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง โดยการ

ทดสอบค่า t (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ปรากฏความเรียง โดยกำหนดคะแนนดังนี้

คะแนนจากความต้องการกำหนดค่า ดังนี้

ต้องการมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
ต้องการมาก	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
ต้องการน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
ต้องการน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

การพิจารณาแปลความหมายของค่ามัธยฐานเลขคณิต กำหนดตามเกณฑ์ ดังนี้

3.50 - 4.00	หมายความว่า	ต้องการมากที่สุด
2.50 - 3.49	หมายความว่า	ต้องการมาก
1.50 - 2.49	หมายความว่า	ต้องการน้อย
1.00 - 1.49	หมายความว่า	ต้องการน้อยที่สุดหรือไม่ต้องการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย